

KAAKKOIS-AASIAN YSTÄVYYS- JA YHTEISTYÖSOPIMUS; VOIMAANSAATTAMINEN

Asian tausta

Vuonna 1967 perustettu ASEAN (*Association of Southeast Asian Nations*) on Kaakkois-Aasian maiden yhteistyöjärjestö, jonka painoarvon katsotaan kasvaneen suurvaltakilpailun ja geopoliittisten jännitteiden kasvun myötä. Useat maat ovatkin viime vuosina tiivistäneet suhteitaan siihen.

Järjestön ulkosuhteet perustuvat eriasteisiin kumppanuuksiin. Osaksi ulkosuhdejärjestelyitä lasketaan myös ASEAN-maiden välillä alun perin vuonna 1976 tehty ystävyys- ja yhteistyösopimus (Treaty of Amity and Cooperation, TAC). TAC-sopimukseen on tähän mennessä liittynyt lähes 60 ASEAN:in ulkopuolista maata, joiden joukossa on useita EU-maita sekä EU.

TAC-sopimus on lähtökohtaisesti yleisluonteinen asiakirja, jonka määräyksistä suurin osa käsittelee lyhyesti ja julistuksenomaisesti osapuolten välisiä ystävällismielisiä suhteita. Taloudellista yhteistyötä koskevia artikloja on pidetty varsin yleisluonteisesti muotoiltuina, eikä niiden määräyksillä ole lähtökohtaisesti ollut sitovaa vaikutusta. Myöskään sovitteluneuvostoa ei ole sopimuksen voimassaoloaikana koskaan koottu. Mikään valtio ei ole myöskään koskaan irtisanoutunut sopimuksesta.

Tasavallan presidentti päätti 20.10.2023, että Suomi jättää liittymishakemuksen TAC-sopimukseen. Liittymishakemus jätettiin 1.12.2023 ja ASEAN:in myönteinen vastaus saatiin 15.8.2024. Sopimuksen ei sen yleisluonteisuuden vuoksi katsottu sisältävän lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, eikä sopimukseen sitoutumiselle siten vaadittu eduskunnan suostumusta. Tasavallan presidentti päätti 25.10.2024 Suomen liittymisestä ASEAN TAC-sopimukseen ja seuraavien tulkintaselitysten antamisesta liittymisen yhteydessä:

- 1) Sopimusta on tulkittava YK:n peruskirjan periaatteiden mukaisesti.
- 2) Sopimus ei vaikuta Suomen muihin kahden- ja monenvälisiin sopimuksiin liittyviin oikeuksiin ja velvollisuuksiin.

Voimaantulo

Sopimus ei sisällä nimenomaisia määräyksiä siitä, miten sopimus tulee voimaan siihen liittyvän maan osalta. ASEANin sihteeristöltä saadun tiedon mukaan liittyminen tulee voimaan liittymiskirjan allekirjoitushetkellä. Ulkoministeri Valtonen allekirjoitti Suomen liittymiskirjan 25.10.2025 ASEANin huippukokouksen yhteydessä järjestettävässä tilaisuudessa, jolloin sopimus on tullut Suomen osalta voimaan. Liittymiskirjan katsotaan tulleen tuolloin talletetuksi tallettajien huostaan. Suomen tulkintaselityksistä ilmoitettiin lisäksi kiertonootilla TAC-sopimuksen tallettajina toimiville alkuperäisille allekirjoittajavaltioille (Indonesia, Malesia, Filippiinit, Singapore ja Thaimaa) sekä ASEAN:in sihteeristölle.

Sopimuksen voimaansaattamisasetus on tarkoitettu tulemaan voimaan 4.12.2025.

Ahvenanmaan maakuntapäivien suostumus

Sopimus ei sisällä Ahvenanmaan maakunnan toimivaltaan kuuluvia määräyksiä, joten Ahvenanmaan maakuntapäivien suostumus ei ole tarpeen sopimuksen voimaansaattamisasetukselle.

Säännöskohtaiset perustelut

Ehdotetun asetuksen 1 §:n ensimmäisessä momentissa säädetään, että sopimus, sellaisena kuin se on muutettuna muutospöytäkirjoilla, on voimassa 25 päivästä lokakuuta 2025 niin kuin siitä on sovittu. Pykälän toinen momentti sisältää tavanomaisen säännöksen sopimuksen kansallisista hyväksymis- ja voimaansaattamisvaiheista. Asetuksen 2 §:ään on sisällytetty Suomen sopimukseen liittymisen yhteydessä antamat tulkintaselitykset. Asetuksen 3 §:ssä säädetään, että sopimuksen määräykset ovat asetuksena voimassa. Asetuksen 4 § sisältää asetuksen voimaantulosäännöksen.

Laintarkastus

Asetusehdotusta ei ole tarkastettu oikeusministeriön laintarkastuksessa koska asia on yleiseltä merkitykseltään vähäinen.

Toimivalta

Valtioneuvoston asetus annetaan perustuslain 80 ja 95 §:n ja valtioneuvoston ohjesäännön 3 §:n 3 kohdan nojalla.

Esitys

Esitetään, että valtioneuvosto antaisi asetuksen Kaakkois-Aasian ystävyys- ja yhteistyösopimuksesta.